

<https://www.lausuntopalvelu.fi/FI/Proposal/Participation?proposalId=7a2b9127-b218-4f2d-9567-65d89c5690f0>

Onko oppimisen ja koulunkäynnin tuen kokonaisuudistus tarpeellinen?

Kynnys uskoo, että uudistus itsessään on tarpeellinen, sillä oppimisen ja koulunkäynnin tuen uudistamiselle nähtiin useita tarpeita ja tehtiin useista ehdotuksista Oppimisen tuen, lapsen tuen ja inklusion edistämistoimia valmistelleen työryhmän loppuraportissa (OKM 2022:44). Kynnys yhtyy kuitenkin Vammaisfoorumin huoleen siitä, että lakiluonnoksessa on kuitenkin monilta osin irtauduttu työryhmän esittämistä ehdotuksista, vaikka useat olivat merkityksellisiä oppilaan oikeuksien ja oikeusturvan kannalta. On huomattavaa, että Suomi on vuonna 2023 saanut sekä lasten oikeuksien komitealta että vammaisoikeuskomitealta huomautuksia, ettei Suomessa velvoitetta lapsen edun huomioimisesta useinkaan sovelleta johdonmukaisesti sekä siitä, ettei Suomessa vammaisia lapsia onnistuneesti osallisteta yleisopetukseen tai he eivät saa riittävästi yksilöllistä tukea ja kohtuullisia mukautuksia. Inklusion periaate tulee olla esityksen perustana. Siitä olisi tärkeä säätää myös nimenomaisesti perusopetuslaissa, mutta esityksessä korostuu vahvemman tuen antaminen muuten kuin yleisopetuksen ryhmässä.

Lisäksi luonnosteksti vaikuttaa siltä, että lainsäädännön kehittämistä on tehty enemmän hallinnon ja opetushenkilöstön kuin lasten oikeuksien vahvistamisen näkökulmasta. Kynnys muistuttaa, että lapsen oikeuksia koskevan lainsäädännön kehittämisen lähtökohtana ei tulisi olla hallinnollisten tarpeiden vaan YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen ja YK:n vammaisopimuksen noudattaminen. Onnistunutta oli, että esitysluonnoksessa (esim. s. 91) tarkastellaan inklusion käsitettä viitaten YK:n vammaisyleissopimukseen. Kuitenkaan esityksessä ei tarkemmin avata millaisia vaikutuksia esitettyllä sääntelyllä on inklusion toteutumiseen.

Kynnys yhtyy Vammaisfoorumin kantaan, että jatkovalmistelussa tulisi tarkastella sitä, miten esitetty sääntely toteuttaa inklusiivisen koulutuksen lähtökohtia, ja tarvittavin muutoksin varmistaa, että tukisääntely mahdollistaa kaikille oppijoille tuen tarpeista huolimatta vertaisosallistumisen silloin, kun se on lapsen edun mukaista.

Onko oppimisen ja koulunkäynnin tuelle määritelty kokonaisrakenne tarkoituksenmukainen?

Kynnys on huolissaan siitä, ettei esitysluonnoksessa ehdotettu sääntely ole riittävän täsmällistä varmistamaan siinä asetettua tavoitetta tuen toteutumisesta valtakunnallisesti yhtenäisesti, selkeästi ja monipuolisesti.

Lukiolain ja ammatillisen koulutuksen lainsäädäntöä on myös uudistettu. Kun oppimisen tuen terminologia ja rakenne perusasteella eroavat merkittävästi oppimisen tuen terminologiasta toisella asteella, saattaa seurauksena olla vaikeuksia toisella asteella arvioida tuen tarvetta. Olisi kannatettavaa, että tuen muodot ja terminologia olisi yhtenäinen perusasteen ja toisen asteen välillä, jotta oppilaan perusasteella selvitetty tuen tarve ja kehitetyt tukitoimet voisivat tehokkaasti siirtyä sellaisinaan toiselle asteelle. Tällöin toisen asteen oppilaitoksen ei tarvitse lähteä alusta asti arvioimaan tuen tarvetta, kun se on jo perusasteella selvitetty, mikäli oppilas tai hänen perheensä ei koe tarvetta uudelleentarkastelulle.

On huolestuttavaa, että oppilaan oikeus koulunkäynnin tukeen ja siihen sisältyvät tukimuodot eivät näy esityksessä. Myöskään oppimisympäristön esteettömyyttä ja oppimisympäristön muokkaamista osana tukea ei huomioida lainkaan. Myös yhdenvertaisuuslain mukaisiin kohtuullisiin mukautuksiin tulisi olla viittaus.

Lisäksi huomionarvoista on, että esityksessä Opetushallituksen alaisuudessa toimiva Oppimis- ja ohjauskeskus Valterin roolia ei avata ja tunnusteta riittävästi.

Onko ennakoivia tukitoimia koskevat sääntelyehdotukset tarkoituksenmukaisia?

Kynnys yhtyy Vammaisfoorumin ajatukseen, että ennakoiviin tukitoimiin tulee olla oikeus heti tuen tarpeen ilmetessä ja tukitoimiin tulee tukiopetuksen ja erityisopettajan antaman opetuksen lisäksi sisältyä koulunkäynnin tuen toimenpiteet, kuten oikeus avustajaan. Oppilaalla tulee olla oikeus myös yksilöllisiin ennakoiviin tukitoimiin hänen niitä tarvitessaan, ei vain ryhmämuotoisiin. On hyvä, että esityksessä yritetään selkiyttää oppimisen ja kielitaidon haasteiden välistä eroa. Erilaisiin kielivähemmistöihin kuuluvien oppilaiden (maahanmuuttotoustaustaiset ja viittomakieliset oppilaat sekä oppilaat, joilla on eri syistä johtuvia kielen kehityksen häiriöitä) kohdalla on tärkeää antaa opetuskielen tukiopetusta, mutta esitys näyttää sivuuttavan sen, että ryhmien tarpeet ovat erilaisia ja tästä syystä tulee opetusryhmän muodostamiseen kiinnittää erityistä huomiota.

Onko oppilaskohtaisia tukitoimia koskevat sääntelyehdotukset tarkoituksenmukaisia?

Kynnys on huolissaan siitä, etteivät kaikki tukea tarvitsevat tule pääsemään tuen piiriin johtuen opetusryhmien täyttymisestä ja pienryhmä- ja erityisluokkapaikkojen puutteesta. Lisäksi oikeutta oppilaskohtaisiin tukitoimiin ei tule rajata vain oppilaalle, jolla on vaikeuksia osallistua opetukseen, vaan tukitoimiin tulee olla oikeus myös oppilaalla, jolla ei ole oppimisen vaikeuksia, mutta on selvästi koulunkäynnin vaikeuksia.

Onko tuen asiakirjoja ja hallintopäätöstä koskevat sääntelyehdotukset tarkoituksenmukaisia?

Tämä esityksen kohta on ongelmallinen: ” Esityksen tavoitteena on myös vähentää opetushenkilöstön hallinnollista työtä vähentämällä tuen arvioinnissa, päätöksenteossa ja suunnittelussa tarvittavien asiakirjojen määrää sekä keventämällä niiden valmisteluprosessia.” Huolehdiatanko varmuudella tarvittavasta tuen tarpeesta vai mahdollistaako kohta käytännön tulkintatilanteissa mahdollisuudeksi vähentää resursseja?

On tärkeää huomioida, että hallinnollisella työllä ja dokumentoinnilla voidaan myös varmistaa perusoikeuksien kunnioittaminen ja toteuttaminen, joka näkyy läpinäkyvinä prosesseina. Tätä ei tule ymmärtää pelkästään turhana hallintona.